

UNIVERSITETET I OSLO

DET JURIDISKE FAKULTET

Barne- og likestillingsdepartementet

Samlivs- og likestillingsavdelingen
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Norsk senter for menneskerettigheter

P.b. 6706 St. Olavs plass
NO-0130 Oslo
Universitetsgt. 22-24

Telefon: +47 22 84 20 01

Telefaks: +47 22 84 20 02

E-post: info@nchr.uio.no

Nettadresse: www.humanrights.uio.no

Dato: 20. august 2008

Deres ref.: 200802106-/ELUS

Vår ref.: 2008/15169

Høring – Barnelovutvalgets forslag til endringer i barneloven NOU 2008: 9 ”Med barnet i fokus – en gjennomgang av barnelovens regler og foreldreansvar, bosted og samvær”

I. Innledning

Det vises til Barne- og likestillingsdepartementets høringsbrev av 9. mai 2008 om *Barnelovutvalgets forslag til endringer i barneloven*. Nedenfor følger høringsuttalelse fra Norsk senter for menneskerettigheter (SMR).

SMR er Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (jfr. kgl. res. av 21. september 2001) og er ved dette gitt en særskilt rolle for å overvåke at de internasjonalt vedtatte menneskerettighetsnormer respekteres og oppfylles av norske myndigheter. Utarbeidelse av høringsuttalelser ved myndighetsinitiativer av betydning for menneskerettighetenes stilling i Norge, er et sentralt ledd i SMRs virksomhet som nasjonal institusjon.

SMR vil i det følgende begrense sine kommentarer til de sider ved høringsnotatet som berører Norges menneskerettslige forpliktelser. På generelt grunnlag vil SMR vise til at norske myndigheter har akseptert at en rekke internasjonalt vedtatte menneskerettighetsforpliktelser legger begrensninger på og føringer for norsk myndighetsutøvelse. Etter vedtakelsen av lov 21. mai 1999 nr 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) gjelder Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK), FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP), FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK) og FNs barnekonvensjon (BK) som norsk lov og skal ha forrang foran annen norsk lovgivning ved motstrid, jfr. menneskerettsloven §§ 2 og 3.¹

Menneskerettsloven § 2 jfr. § 3 innebærer at konvensjonenes rettighetsbestemmelser utfyller eller begrenser virkeområdet for øvrig lovgivning på områder hvor denne ikke er i tråd med konvensjonenes krav. Lovgivning som ikke er utarbeidet på en slik måte, må tolkes innskrenkende i lys av konvensjonene som omfattes av menneskerettsloven.

SMR peker på at menneskerettslige spørsmål bør identifiseres og drøftes av departementet, og viser i denne sammenheng til Utredningsinstruksen punkt 2.3.2:

¹ Lov av 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven), hvor konvensjonene er inntatt som vedlegg.

”Forholdet til menneskerettigheter. Utreidere skal vurdere og, der det er relevant, redegjøre for om menneskerettighetskonvensjonene stiller krav til myndighetene på det aktuelle området”.

2. Lovforslaget

Foreldreansvaret

Etter dagens regelverk er foreldreansvaret delt når foreldrene er gift, bor sammen ved fødselen eller avtaler dette særskilt. Lovforslaget drøfter om hensynet til like rettigheter for foreldrene bør føre til en regel om automatisk delt foreldreansvar. Utvalgets flertall fremholder imidlertid at det i enkelte tilfeller, som der en av foreldrene utsetter den andre for vold, ikke vil være til barnets beste med en regel om automatisk delt foreldreansvar. I saker der helsehjelp ansees nødvendig for barnet går utvalget samlet inn for å endre regelverket slik at det er tilstrekkelig med samtykke fra én forelder. Utvalget foreslår ingen regel når det gjelder skole og barnehage ved delt bosted, men legger til grunn at i de fleste saker vil det være til barnets beste å ha en skole og en barnehage. Utvalget understreker slik viktigheten av at foreldrene tilpasser seg.

Bostedskompetanse

Pr i dag kan den forelder som barnet bor hos bestemme flytting for barnet innenlands, men ikke til utlandet. Utvalget foreslår at slike beslutninger legges inn under foreldreansvaret til felles avgjørelse av begge foreldrene. Korte flyttinger skal unntas, samt et generelt unntak for flyttinger til barnets beste. Mindretallet mener det er tilstrekkelig med en varslingsplikt med mulighet for mekling og rettslig overprøving.

Samvær

Barneloven § 43 inneholder en legaldefinisjon av begrepet ”vanleg samvær”. Utvalget har diskutert hvorvidt en slik definisjon styrker barnets kontakt med begge foreldrene. Flertallet ønsker å beholde en definisjon, som utvides til 5 overnattinger pr 14 dager. Mindretallet ønsker ikke at loven skal legge føringer som kan oppfattes som en norm, men at et minimumssamvær fastsettes gjennom forarbeidene. Et samlet utvalg går inn for en viss utvidet bruk av ordningen med tilsyn under samvær, for å sikre barnets rett til beskyttelse under samvær. Utvalget avviser at det er hensiktsmessig å innføre en samværsplikt.

Delt bosted

Utvalget står samlet på at foreldrene fritt skal kunne avtale den bostedsløsning som passer best for barnet. Flertallet går derfor inn for å endre barnelovens § 36 og formuleringen ”den barnet bor fast hos” slik at det ikke lenger skal være en rettslig føring for at barnet skal ha et bosted som hovedbase. Samtidig drøfter utvalget om domstolene skal gis adgang til å idømme delt bosted, noe flertallet finner hensiktsmessig.

Tvangsfullbyrdelse

Utvalgets flertall foreslår å utvide muligheten til fysisk avhenting av barn fra å gjelde bosted og foreldreansvar til også å omfatte samvær.

3. Forholdet til menneskerettighetene

I utvalgets mandat er det fastslått at arbeidet skal ta utgangspunkt i at FNs barnekonvensjon er inkorporert i norsk lov, og at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle

handlinger som berører barn². SMR ser positivt på at barnelovutvalget har foretatt grundige gjennomganger av barnets beste og av menneskerettighetene, jfr utredningens vedlegg 1 og 2.

Utvalget har foretatt grundige drøftelser på bakgrunn av hensynet til barnets beste. SMR erkjenner at barnets beste ikke er en norm med et fastlagt innhold, og at utvalget derfor likevel kan bli delt i ulike synspunkter. Det er viktig at drøftelsene viser at barnets beste i tilstrekkelig grad er belyst og vektlagt. SMR oppfordrer myndighetene til å påse at dette er tilfelle også i det videre arbeidet med de nye reglene.

4. Særlig om barns rett til deltakelse

Foreldreansvar, bosted og samvær er noe som angår alle barn i Norge. De nye reglene vil ha betydning for alle barn, og særlig vil det ha betydning for den store gruppen barn som opplever foreldrenes samlivsbrudd. Etter barnekonvensjonens artikkel 12 skal barn få uttale seg i alle saker som angår dem. Dette gjelder ikke bare i enkeltsaker, men også i generelle drøftelser som angår barns situasjon.³ FN's komité for barns rettigheter har flere ganger i sine uttalelser understreket viktigheten av barn og unges deltakelse.⁴ Komiteen anbefaler at nasjonale myndigheter sikrer at barn og unge får delta i drøftelsene i saker som angår dem på en god og konstruktiv måte, slik at man blant annet sikrer at deres egne forslag til løsninger tas med i vurderingene. Barns egne synspunkter er også et viktig element i vurderingen av barnets beste, og viktige for å sikre at hensynet barnets beste er tilstrekkelig belyst og vurdert.

SMR er kjent med at barnelovutvalget har innhentet informasjon fra ulike instanser, for eksempel Barneombudet, i sitt arbeid med utredningen. Vi kan imidlertid ikke se at barns egne meninger gjenspeiles i utredningens drøftelser og de hensyn som ligger bak vurderingene. På denne bakgrunn mener SMR at barnets egne vurderinger og synspunkter ikke er tilstrekkelig ivare tatt, og at utredningen ikke oppfyller kravene til barnets rett til deltakelse.

SMR anbefaler at myndighetene i større grad søker å ivareta barn og unges rett til deltakelse i det videre arbeidet med lovendringen.

Med hilsen

Njål Høstmælingen
Forsker

Elin Saga Kjørholt
Juridisk rådgiver

² Barnelovutvalgets utredning NOU 2008: 9 Kapittel 1 s. 15

³ Høstmælingen, Kjørholt, Sandberg: Barnekonvensjonen – barns rettigheter i Norge s. 77-83

⁴ CRC Committee: General comments no 5 General measures of implementation for the CRC [http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(symbol\)/CRC.GC.2003.5.En?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(symbol)/CRC.GC.2003.5.En?OpenDocument) og General Day of Discussion Recommendations 2006 The Right of the Child to be heard http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/discussion/Final_Recommendations_after_DGD.doc
c Komiteens General Comment om retten til deltakelse er ventet i januar 2009.